

Paweł Warchoł

Fatima : Znak Bożego miłosierdzia dla świata

Salvatoris Mater 18/1/4, 152-167

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nadzwyczajny Rok Miłosierdzia, ogłoszony przez papieża Franciszka, oraz setna rocznica objawień fatimskich ukazują związek między tymi prawdami, które przekazuje Kościół. Miłosierdzie Boże ujawniło się w sposób szczególny poprzez treść fatimskiego przesłania oraz dar Niepokalanego Serca Maryi, przynosząc duchowe owoce, jakimi były nawrócenia oraz uświęcenia. Ujawniło się ono też w życiu narodu portugalskiego oraz całego świata.

1. Fatimski owoc miłosierdzia

Objawienia fatimskie zdarzyły się w bardzo trudnych czasach. Trwała I wojna światowa. Objęła ona Europę. Życie straciły miliony ludzi. Przerazające były zniszczenia materialne. W Rosji wybuchła rewolucja

Paweł Warchoń OFMConv

Fatima. Znak Bożego miłosierdzia dla świata

SALVATORIS MATER
18(2016) nr 1-4, 152-167

bolszewicka. Do władzy doszli komuniści, którzy walczyli z Bogiem i Kościołem. Duchownych wywozili na Syberię lub zabijali. Ateizowali społeczeństwo¹. 13 maja 1917 r. w Moskwie dokonana się pierwsza profanacja kościoła.

Niepokój ogarnął Portugalię. Nastąpił rozkład katolickiej monarchii. Zamordowano króla Karola i jego pierworodnego syna Filipa. Drugiego syna, Manuela, wygnano z kraju. W wyniku wojkowego zamachu stanu władzę przejęli ma-

soni, ogłaszając w 1910 r. Portugalię republiką. Panujący reżim uchwalili dekret o rozdziale Kościoła od państwa, rozwiązywał zakony i zamykał domy zakonne, konfiskował majątki kościelne, hierarchów skazywał na banicję. Minister sprawiedliwości, twórca ustawy rozdziału Kościoła od państwa, Alfonso Costa, zapewnił wszystkim politycznie „oświeconym”, że w ciągu dwóch pokoleń religia katolicka zostanie całkowicie wyeliminowana z Portugalii. W swoich działaniach walki z Kościołem odwoływał się do pomocy karbonariuszy, skrajnego ugrupowania bojówek masonskich. Oni to między innymi 13 czerwca 1913 r. w Lizbonie przeprowadzili zamach bombowy na procesję ku czci św. Antoniego, w wyniku którego śmierć poniosło kilkanaście osób. Za ich rządów dzieci w szkołach zmuszano, aby nosiły transparenty z napisem:

¹ Opisuje ten fakt Georg Scharf w książce *Fatima wciąż aktualna* (Poznań 1995). Na czele grupy, która dopuściła się owego czynu, stał Wł. I. Lenin.

Ani Boga, ani religii. Po skończonej wojnie w 1918 r. wybuchła epidemia grypy, która uśmierciła 22 miliony ludzi.

W 1917 roku w Rzymie dwusetną rocznicę powstania świętowała Wielka Loża Masońska. Święty Maksymilian Kolbe, świadek tamtego wydarzenia, założył do walki z nią Rycerstwo Niepokalanej.

Takie były czasy, które niszczyły Europę. Ale nawet w tych dniach Bóg poprzez pośrednictwo Matki okazywał miłosierdzie. Osiem dni przed pierwszymi objawieniami Matki Bożej, 5 maja 1917 r. w czasie I wojny światowej Benedykt XV zwrócił się do pięciu tysięcy pierwszokomunijnych dzieci, aby modliły się o pokój. Zanim papież wydał list apostolski, w którym wezwał chrześcijan do gorącej modlitwy o pokój za przyczyną Matki Miłosierdzia, modlitwa o pokój została wysłuchana. Stało się to dokładnie w ostatnim dniu odprawianej przez Ojca Świętego nowenny. Niebo odpowiedziało przybyciem Maryi do Fatimy². Choć Benedykt XV nigdy nie wypowiedział się w sprawie objawień fatimskich, bo Kościół badał ich autentyczność, zadziwiający jest spłot wydarzeń, do których się rzeczywiście przyczynił. 13 maja 1917 roku, gdy Maryja objawiła się po raz pierwszy w Cova da Ira, udzielał konsekracji biskupiej księdzu Eugenio Pacelliemu, później swemu następcy, zwanemu „fatimskim papieżem”³.

Działanie nowego papieża, który przyjął imię Piusa XII, wyraziło się w zawierzeniu świata Niepokalanemu Sercu Maryi w czasie trwania II wojny światowej w 1942 r. W 1948 roku zwrócił się natomiast do episkopatów z prośbą o przyjęcie tego zawierzenia i odnowienia go na poziomie diecezji, parafii i domów wiernych.

Pierwszym krajem, który został poświęcony Niepokalanemu Sercu Maryi, była Portugalia, zwana *Terra de Sancta Maria* (Ziemia Najświętszej Maryi). Pierwszy król tego państwa już w 1142 r. oddał królestwo pod opiekę Maryi, ogłaszając Ją Opiekunką i Matką Portugalii. Historia podaje, że wszystkie zwycięstwa Portugalii nad muzułmanami były przypisywane wstawiennictwu Maryi. Podobnej opieki Maryi doświadczył król Jan I, a Jan IV 20 października 1646 r. wraz z klerem, szlachtą i ludem złożył swoją koronę u stóp Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej i ogłosił ją Patronką i Królową Portugalii.

² Cova da Ira, w tłumaczeniu termin ten oznacza Dolina Pokoju. Dziś jest tam centrum Fatimy, ale podczas objawień to miejsce było szczerym pastwiskiem leżącym ok. 2,5 km od Fatimy w kierunku Leirii. Teren ten tworzy coś w rodzaju misy o średnicy ok. 500 metrów, otoczony niewielkim laskiem. Na pastwisku tym należącym do rodziców Łucji, najstarszej wizjonerki, dzieci wykonywały swój obowiązek wypasu owiec. Por. R. ALLEGRI, *Reportaż z Fatimy*, Kraków 2003, 10; S. KAŁDON, *Fatima. Orędzie miłości i pokoju*, Kraków 2002, 70-71.

³ Por. M. AURA, *Tajemnica fatimska a pontyfikat Jana Pawła II*, Poznań 2002, 41.

Biskupi portugalscy już siedem miesięcy po zatwierdzeniu objawień fatimskich przez Kościół jako pierwsi, 13 maja 1931 r., dokonali aktu poświęcenia swego kraju Niepokalanemu Sercu Maryi⁴. W 1936 roku biskupi portugalscy złożyli obietnicę zorganizowania narodowej pielgrzymki do Fatimy, jeżeli ich kraj zostanie ocalony od komunizmu. Akt ten przypomnieli później 13 maja 1938 r. w ramach narodowej pielgrzymki do Fatimy, zorganizowanej jako wotum wdzięczności Maryi za ocalenie Portugalii od reżimu komunistycznego, który w sąsiedniej Hiszpanii doprowadził do krwawej wojny domowej⁵. Mimo to na prośbę siostry Łucji ponownie odnowili ten akt w święto Niepokalanego Poczęcia 8 grudnia 1940 r. w katedrze w Lizbonie. Ocalenie Portugalii jest historycznym faktem i stanowi wypełnienie Jezusowej obietnicy przekazanej siostrze Łucji⁶ dla papieża Piusa XII w liście z 2 XII 1940 r. Ta opieka będzie świadectwem dla innych narodów, które otrzymają podobne szczególne łaski od Niego, jeżeli dokonają podobnego zawierzenia

Drugim narodem, który został oddany Niepokalanemu Sercu Maryi była Polska. Uczynił to Prymas Polski kard. August Hlond 8 września 1946 roku na Jasnej Górze. Była to decyzja, która zapadła podczas plenarnej Konferencji Episkopatu Polski, w październiku 1945 r., czyli w pierwszych miesiącach po zakończeniu działań wojennych. Poświęcenie przygotowywano w konspiracji, gdyż już wtedy Matkę Bożą Fatimską uważano w Polsce za „wroga systemu socjalistycznego”, ponieważ Jej orędzie przepowiedziało koniec bezbożnego ateizmu. Warto zauważyć, że oddanie Polski Niepokalanemu Sercu Maryi wpisuje się, podobnie jak w Portugalii, w jej historię, gdy król Jan Kazimierz we lwowskiej katedrze oddał swój naród Maryi, ogłaszając Ją Królową Polski. Od tego wydarzenia Polacy okazywali Maryi jeszcze większą miłość, powierzając Jej sprawy osobiste i publiczne. Jasna Góra stała się natomiast ostoją i azylem duchowym dla ludzi uciskanych i prześladowanych. Matka Boża była narodową świętością i znakiem tego, co w polskiej historii jest najwięksi i najpiękniejsi.

W następnych latach kolejne narody oddawały się Niepokalanemu Sercu Maryi, zyskując wiele dobra. Pobudzały one ludzkie serca do nawróceń, czyniąc zadośćuczynienie za grzechy oraz wyjednując opiekę i Boże błogosławieństwo.

⁴ Por. A. MIGUEL, *Tajemnica fatimska a pontyfikat Jana Pawła II*, Poznań 2002, 44.

⁵ Por. TAMŻE, 44.

2. Miłosierdzie w czasie pontyfikatu św. Jana Pawła II

Za pontyfikatu Jana Pawła II dał się zauważyć decydujący przełom. Opatrznościowe wydarzenia związane z zamachem na jego życie, które miały miejsce 13 maja 1981 r. na placu Świętego Piotra w Rzymie, dokonały się dokładnie w rocznicę pierwszego objawienia Matki Bożej w Fatimie.

Jest szereg faktów, które potwierdzają opatrznosciowe działanie Boga, wskutek których papież został cudownie ocalony. Wspomnimy tylko niektóre z nich. Pistolet Agcy po dwóch wystrzałach z nieznanymi powodów zablokował się, co według ekspertów mogło się zdarzyć tylko raz na milion⁷. Niewytłumaczalnym zbiegiem okoliczności było również to, że jedna z kul, przechodząc przez ramię papieża, poleciała w tłum i zraniła Amerykankę polskiego pochodzenia Annę Odrę, która urodziła się tego samego dnia i roku, co Karol Wojtyła w Wadowicach. Niemiecka *Caritas* podarowała Watykanowi ambulans, który poświęcił osobiście Jan Paweł II w przeddzień zamachu, aby mógł służyć pielgrzymom zgromadzonym na placu Świętego Piotra. Posiadał on kompletny sprzęt do ratowania życia, a w chwili zamachu pokonał dystans do polikliniki Gemelli w rekordowym tempie⁸. Profesor Francisco Crucitti, który przeprowadził operację papieża, w chwili zamachu był w samochodzie na ulicach Rzymu. Po informacji z radia i opatrznosciowej eskorcie policji zdążył na czas do szpitala Gemelli⁹. Było to ważne, gdyż papież stracił już trzy czwarte krwi i każda minuta decydowała o jego dalszym życiu¹⁰. Równolegle na placu Świętego Piotra wierni nieprzerwanie trwali na modlitwie, prosząc Boga o dar życia dla papieża¹¹. Na tronie, na

⁶ Por. T. TINDAL-ROBERTSON, *Fatima, Rosja i Jan Paweł II. W jaki sposób Maryja przyczyniła się do wyzwolenia Rosji spod marksistowskiego ateizmu 13 maja 1981 – 25 XII 1991*, Warszawa 1994, 29-30.

⁷ Ali Agca zamierzał wystrzelić cały magazynek. Po zamachu eksperci sprawdzili broń, która nie wykazywała żadnych uszkodzeń. Przypadek zacięcia się Browninga kaliber 9 mm jest jeden na milion, oficjalnie oświadczył to producent broni.

⁸ Z opisów ks. St. Dziwisza i o. J. Magee wynika, że mimo szczytu rzymskiego ruchu ulicznego przejazd do Gemelli trwał do 10 minut. Trasę tę w różnych porach dnia pokonuje się nie szybciej jak w ciągu 19-24 minut.

⁹ E. GUZ, *Zamach na papieża. Mroczne siły nienawiści*, Warszawa 2006, 21-23.

¹⁰ Operacja trwała od godz. 17.55 do 23.25. Konieczna była transfuzja krwi. Znalezienie dawcy nie było łatwe, bo papież posiadał rzadką grupę krwi. Dawcą okazał się nosiciel wirusa cytomegalii, co spowodowało późniejszą, bardzo poważną chorobę wirusową, groźniejszą niż rany postrzałowe. Tylko dzięki Opatrzności organizm papieża pokonał te trudności.

¹¹ Natychmiast na placu Św. Piotra ks. Kazimierz Przydatek podszedł do mikrofonu i rozpoczął modlić się za papieża modlitwą różańcową. Informacja o tragicznym wydarzeniu obiegła świat. Nastąpiło niespotykane dotąd zjednoczenie w modlitwie nie

którym miał on zasiąść w czasie audiencji generalnej, ustawiono obraz Matki Bożej Częstochowskiej. Kiedy w klinice aparatura medyczna pokazała, że organizm papieża powraca do życia, w tym czasie na placu Świętego Piotra nagły podmuch wiatru powalił obraz, co zinterpretowano jako gniew szatana¹².

Powyższe fakty potwierdzają, że zamach był wpisany w plany Bożej Opatrzności. Jan Paweł II wyraził tę prawdę w książce *Dar i tajemnica: Z pewnością w planach Bożych nic nie dzieje się przypadkowo*¹³.

Był to jednak początek działania Bożego miłosierdzia związanego z Fatimą. Po tym zamachu papież po raz pierwszy zapoznał się z treścią trzeciej tajemnicy fatimskiej i można było zauważyć jego osobiste zaangażowanie w celu wypełnienia życzeń Matki Bożej Fatimskiej. Nie dziwi fakt, że 13 maja 1982 r., dokładnie w rok po zamachu na placu Świętego Piotra, podczas pobytu w Portugalii podziękował Matce Boskiej Fatimskiej za znak miłosierdzia, jakim było uratowanie mu życia. Oto jego komentarz: *We wszystkim, co się wydarzyło, zobaczyłem – stale będę to powtarzał – specjalną opiekę macierzyńską Matki Bożej. I poprzez zbieg okoliczności – a proste zbiegi okoliczności nie istnieją w planach Bożej Opatrzności – dostrzegłem także wezwanie, a być może zwrócenie uwagi na przesłanie, które przed 65. laty stąd wyszło za pośrednictwem dzieci z pokornego, wiejskiego ludu, tak właśnie powszechnie znanych: trojga pastuszków z Fatimy. I oto jestem tutaj z wami, (...) ażeby „chwalić imię Pana, bowiem na wieki Jego miłosierdzie” (Ps 135, 1), ażeby osobiście wyśpiewać to miłosierdzie, bowiem „Miłosierdzie Pańskie, żeśmy nie zniszczyli, bo nie ustały litości Jego” (Lm 3, 22)*¹⁴. Słowami Apokalipsy można powiedzieć, że Baranek był silniejszy od smoka.

W imię przedziwnego działania Opatrzności warto także odczytywać ludzkie przeznaczenie. Stosując kryterium wiary i rozumu, można się zdumiewać, jak moc miłości działa, by zaistniał człowiek. Opatrzność niczym płaszczem osłaniała Jana Pawła II, prowadziła go ku dobru i spełnieniu istotnych celów jego życia. Przypomniała mu również prawdę o zawie-

tylko katolików, ale też anglikanów, ewangelików, żydów, muzułmanów. Na całym świecie spotkać można było otwarte kościoły, gdzie modlili się ludzie, prosząc Boga o ocalenie życia dla papieża. Por. M. MALIŃSKI, *Papież spraw ludzkich*, Warszawa 1983, 252.

¹² Por. CZ. RYSZKA, *Fatima, objawienia końca czasów*, Bytom 1997, 96-97; TENŻE, *Godzina Fatimy*, Bytom 2005, 131.

¹³ JAN PAWEŁ II, *Dar i tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996, 34.

¹⁴ Por. TENŻE, *Przyszliśmy dziękować i błagać o Boskie miłosierdzie* (Przemówienie przy kaplicy objawień w Fatimie, 12 V 1982 r.), „L'Osservatore Romano” 3(1982) nr 5, 6.

zeniu Rosji i świata Niepokalanemu Sercu Maryi. Bóg uratował swojego wybrańca, a poprzez niego pomógł w uratowaniu ludzkości.

Odwołując się do miłosierdzia Bożego i opieki Maryi, Jan Paweł II był przekonany, że *ta właśnie 'miłosierna' miłość, która potwierdza się nade wszystko w zetknięciu ze złem moralnym i fizycznym, stała się w sposób szczególny i wyjątkowy udziałem serca Tej, która była Matką Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego, udziałem Maryi [...]. Matka Bożego miłosierdzia [...] dzięki swej macierzyńskiej miłości opiekuje się braćmi Syna swego, pielgrzymującymi jeszcze i narażonymi na trudy i niebezpieczeństwa*¹⁵.

Miłosierdzie, którego doświadczył papież, jest potrzebne wszystkim ludziom, bo uświadamiają sobie, że jest Ktoś, kto czuwa nad ich losem. Bóg jest obecny w każdym akcie życia i w każdej chwili dziejów. Jedno jest pewne: we wszystkim, co widzieliśmy 13 maja 1981 r., otrzymaliśmy naświetlenie misterium Boga i zagadki człowieka na tyle, abyśmy zrozumieli Jego przedziwne zrządzenia. Nawet jeśli Bóg nie odsłania wszystkich tajników ani nie wyjaśnia szczegółowych losów ludzkich, to doświadczenie papieża musi pobudzić do refleksji. Rozum przywołuje wiarę, bez której nie można uzyskać ostatecznej odpowiedzi, jakiej poszukuje człowiek.

Aktu poświęcenia Jan Paweł II dokonał też w 1984 r. Według opinii siostry Łucji – zawierzenie z 1984 r. pozwoliło zapobiec III wojnie światowej¹⁶. Taką informację przekazała karmelitanka z Coimbrы w wywiadzie zamieszczonym w portugalskim miesięczniku „Chrystus” (nr 4/1998). Tak też skomentowała to siostra Łucja: *Teraz czekamy na cud, a Bóg dotrzyma słowa*¹⁷.

W akcie zawierzenia świata Matce Bożej, dokonany 13 maja 1991 r., Jan Paweł II w obliczu *niespodziewanych przemian, które przywróciły wiarę w przyszłość narodom pozostającym w ucisku i upokarzonym*, wyraził Jej wdzięczność. Podkreślił, że przemiany te były możliwe dzięki *nieustannej opiece Maryi, która pozwoliła uniknąć nam katastrof i nieodwracalnych zniszczeń*¹⁸. Jednak ten akt był przede wszystkim wyrazem oddania Maryi „misyjnego Kościoła idącego drogami ziemi ku trzeciemu milenium chrześcijaństwa” ku przyszłości. Jan Paweł II

¹⁵ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Dives in misericordia*, 9.

¹⁶ Por. CZ. RYSZKA, *Fatima, klucz do tajemnicy*, Bytom 2000, 66.

¹⁷ W. ŁASZEWSKI, *Łucja, Jan Paweł II i my*, Szczecinek 2005, 117.

¹⁸ JAN PAWEŁ II, *Akt zawierzenia świata Matce Bożej (13 maja 1991 r.)*, „L'Osservatore Romano” 12(1991) nr 7, 28.

zwrócił uwagę, że *nowa sytuacja narodów i Kościoła wciąż pozostaje chwiejna i niepewna, a miejsce marksizmu może zająć ateizm w innej postaci*¹⁹. Dlatego ogarniając w modlitwie różne grupy społeczne, odwoływał się do Matki Chrystusa i Matki Kościoła, formułując kilkakrotnie wezwania aktu zaczynając od zwrotu: „Okaz, żeś jest Matką!” i „czuwać nad nami!”²⁰.

Upadek komunizmu w państwach Europy Środkowo-Wschodniej stał się faktem. Wielkość przesłania uświadomiła potrzebę nawracania ludzkich serc i wezwanie do głoszenia królestwa Bożego. Był to znak Bożego miłosierdzia, tak wymowny, że związane z nim kwestie zostały poruszone w papieskiej encyklice społecznej. W encyklice *Centesimus annus* Jan Paweł II pisał: *Wydarzenia Roku 1989 są przykładem zwycięstwa woli dialogu i ducha ewangelicznego w zmaganiach z przeciwnikiem, który nie czuje się związany zasadami moralnymi: są zatem przestrogą dla tych, którzy w imię realizmu politycznego chcą usunąć z areny politycznej prawo i moralność. Nie ulega wątpliwości, że walka, która doprowadziła do przemian roku 1989, wymagała wielkiej przytomności umysłu, umiarkowania, cierpienia i ofiar. W pewnym sensie zrodziła się z modlitwy i z pewnością byłaby nie do pomyślenia bez nieograniczonego zaufania Bogu, który jest Panem historii i sam kształtuje serce człowieka*²¹.

Ostatnim aktem oddania świata Matce Bożej w duchu fatimskim było zawierzenie, którego Jan Paweł II dokonał w czasie Roku Wielkiego Jubileuszu w Rzymie 8 października 2000 r. Sekretarz Kongregacji Nauki Wiary widzi związek tego aktu z jubileuszem biskupów w dwóch aspektach. Po pierwsze, papież chciał odnowić komunie biskupów z Chrystusem i Najświętszą Panną, aby Maryja macierzyńską opieką chroniła ich wierność w obecnych czasach ciężkiej próby dechrystianizacji. Po drugie, to biskupi, jako pasterze wspólnot partykularnych, z racji odpowiedzialności za lud Boży będą zachęcać wiernych do zawierzania samych siebie Maryi²². Na specjalne życzenie Jana Pawła II sprowadzono również z Fatimy figurę Matki Bożej²³. Biuro prasowe Stolicy Apostolskiej, komentując pielgrzymkę Matki Bożej w znaku figury fatimskiej do Waty-

¹⁹ Por. TAMŻE.

²⁰ Por. TAMŻE.

²¹ TENŻE, Encyklika *Centesimus annus*, 25.

²² Por. T. BERTONE, *Siostra M. Łucja od Jezusa i Niepokalanego Serca, Jeszcze o tajemnicy fatimskiej. Spotkanie abpa Tarcisio Bertone z siostrą Marią Łucją od Jezusa i od Niepokalanego Serca*, „L'Osservatore Romano” 23(2002) nr 4, 55-56.

²³ CZ. DRAŹEK, *Figura Matki Bożej Fatimskiej w Watykanie*, „L'Osservatore Romano” 21(2000) nr 11-12, 25.

kanu, ogłosiło, że jest to *maryjna pieczęć na całym Roku Świętym i niemalże ukoronowanie Wielkiego Jubileuszu*²⁴.

Znak figury fatimskiej nie tylko przypominał istotę przesłania fatimskiego, ale był wyrazem ich aktualności dla chrześcijan XXI wieku²⁵. Ponadto to również owoc zwieńczenia fatimskiego przesłania i spełnienie pragnień pontyfikatu Jana Pawła II, aby wprowadzić Kościół w trzecie tysiąclecie. Papież bowiem był przekonany, że Bóg na progu trzeciego tysiąclecia przygotowuje wielką wiosnę chrześcijaństwa, której oznaki można już dostrzec²⁶. Jeśli do tego dodać modlitwy oraz odpusty przysługujące w roku jubileuszowym, dar miłosierdzia był nad wyraz potężny.

Dzień śmierci Jana Pawła II, który odszedł do wieczności 2 kwietnia 2005 r., był ostatnią sobotą jego życia oraz wigilią święta Miłosierdzia Bożego²⁷.

3. Fatima w znaku Niepokalanego Serca Maryi

Fatima jest związana z zagadnieniem Niepokalanego Serca Maryi, bowiem zajmuje ono centralne miejsce w objawieniach oraz jest odpowiedzią i środkiem zaradczym dla ratunku świata i dusz ludzkich²⁸. Kardynał Joseph Ratzinger w komentarzu teologicznym do tej tajemnicy zauważa zbieżność takiego rozumowania ze słowami z Nowego Testamentu: *cel waszej wiary – zbawienie dusz* (1 P 1, 9). Potwierdza też istotne znaczenie kultu Niepokalanego Serca Maryi jako środka realizacji tego celu.

Przeciwnieństwem tej prawdy jest potępienie dusz. Nie przez przypadek w objawieniach lipcowych dzieci ujrzały piekło, „jakby morze ognia”²⁹. Zostały tą wizją wstrząśnięte. Maryja oznajmiła im bowiem,

²⁴ Por. Biuro Prasowe Watykanu, *Matka Boża Fatimska w Rzymie na Jubileuszu Biskupów*. Komunikat prasowy Głównego Komitetu Wielkiego Jubileuszu, w: *Mariologia na przełomie wieków. Materiały z sympozjum zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne. Niepokalanów, 27-28 października 2000 roku*, red. L. BAL-TER, P. LENART, Częstochowa – Niepokalanów 2001, 152.

²⁵ Por. T. BERTONE, *O Akcie Zawierzenia Kościoła i Świata Matce Bożej...*, 265.

²⁶ Por. W. SZCZYGIEŁ, *Orędzie pokuty i miłosierdzia*, Kraków 2004, 266.

²⁷ Por. Z. JANIEC, *Rozpoznać czas nawiedzenia*, Sandomierz 2005, 128.

²⁸ Por. TAMŻE, 39.

²⁹ Zanurzone w tym ogniu diable i dusze niczym przezroczyści żar, czarny albo ciemnobrązowy, o ludzkich kształtach, unosiły się w tym pożarze, niesione przez płomień wychodzące z tego żaru wraz z obłokami dymu; upadały na wszystkie strony, tak jak spadają iskry podczas wielkich pożarów, bez ciężaru i bez równowagi, wśród krzyków i jęków bólu i rozpacz, które przerażały i wstrząsały grozą (chy-

że Bóg, który jest Miłością, chce ratować ludzi poprzez rozpowszechnienie na świecie kultu Niepokalanego Serca Maryi. Dzięki niemu wielu ludzi zostanie uratowanych, skończy się wojna i na świecie nastanie pokój. Jeśli prośby Maryi nie zostaną spełnione, nastąpi prześladowanie Kościoła i wybuchną nowe wojny, które przyniosą niewolę wielu narodom. Ostrzeżeniem będzie tajemnicze światło, przypominające o Bożej karze za grzechy ludzi. Aby temu zapobiec, Maryja prosi o zawierzenie Rosji Jej Niepokalanemu Sercu przez papieża, co doprowadzi do nawrócenia tego kraju i stabilizacji w świecie³⁰.

Objawienie lipcowe zakończyła wypowiedziana przez Maryję modlitwa przeznaczona do stałego odmawiania w łączności z różańcem. Oto ona: *O mój Jezu, przebacz nam nasze grzechy, zachowaj nas od ognia piekielnego, zaprowadź wszystkie dusze do nieba, a szczególnie te, które najbardziej potrzebują Twojego miłosierdzia*³¹. Istotnym jej aspektem jest groźba potępienia. Jednak nie ona, ale nadzieja jest jej mocą ożywiającą. Maryja nakazuje prosić Syna, aby każdy był zbawiony. Dzieci tę prawdę zrozumiały, dlatego robiły, co mogły, żeby nikt się nie potępił, przynosząc w ten sposób ukojenie Niepokalanemu Sercu Maryi, które im się objawiło w cierniowej koronie.

Warto przy tej okazji zwrócić uwagę na inną wizję s. Łucji z 13 czerwca 1929 roku w Tuy, w klasztorze sióstr doroteuszek. Zobaczyła ona kaplicę wypełnioną światłem. Pośrodku był krzyż. W jego górnej części widać było sylwetkę ludzką. Z przodu klatki piersiowej wyłaniała się ze światła gołębica, a ciało było przybite gwoździami do krzyża. Łucja widziała, że na wysokości bioder umieszczony był kielich, a nad nim duża Hostia, na którą spłynęło kilka kropel krwi z twarzy Ukrzyżowanego oraz kilka z rany w klatce piersiowej. Spływały one do kielicha. Widać było również, że pod prawym ramieniem krzyża stała Matka Boska, trzymając swe Niepokalane Serce w lewej ręce. Było ono bez miecza i róż, ale z koroną cierniową i płomieniem. Pod lewym ramieniem krzyża ukazały się duże litery, wyglądające jak krystalicznie czysta woda, która spływała wzdłuż ołtarza, zapisując słowa: „łaska i miłosierdzie”. Wtedy Łucja zrozumiała, że objawiła się Jej Trójca Przenajświętsza.

ba wtedy, gdy dana mi była ta wizja, jęknęłam, co też inni usłyszeli). Demony różniły się strasznymi, odrażającymi kształtami niczym nieznane i okropne zwierzęta, jednak przezroczyście jak rozżarzone czarne węgle. Przestraszeni, jakby szukając pomocy, wzniesliśmy wzrok ku Matce Bożej, która przemówiła do nas z dobrocią i smutkiem.

³⁰ TAMŻE, 177.

³¹ TAMŻE, 44.

Znaczące w tej wizji są symbole Krwi, wody oraz Serca Pana i Maryi. Objaśniają one też prawdę, że podobnie jak serce Jezusa było oddane woli Ojca, tak serce Maryi – Sercu Syna.

To, co widziała siostra Łucja w Portugalii, w podobny sposób w Polsce dostrzegła św. Faustyna. Ukazał jej Pan Jezus wychodzące z Jego Serca promienie oznaczające wodę chrztu i Krew Eucharystii, dary Bożego miłosierdzia.

W wizji Łucji zawarta jest prawda o miłosierdziu ukazanym w tajemnicy Niepokalanego Poczęcia, w którym uczestniczyła Matka Pana oraz okazanym Jej miłosierdziu przez Syna w darze Krwi i Wody, co obrazują słowa: „łaska i miłosierdzie”. Im ktoś lepiej zgłębia ten dar, lepiej poznaje też Niepokalane Poczęcie Maryi. Te dwie prawdy warunkują się. Taki był plan Bożej mądrości, by miłosierdzie Pańskie objęło w posiadanie ubogą Miriam, przeznaczoną na Matkę Syna Bożego i duchową Matkę całej ludzkości. Zaświadcza o tym testament Jezusa wypowiedziany z krzyża do Jana: *Oto Matka twoja* (J 19, 27) i *Oto syn Twój* (J 19, 26).

Maryja nawoływała nie tylko do tego, żeby czcić Jej Niepokalane Serce, ale podała konkretne nabożeństwo wynagradzające (odprawienie spowiedzi, przyjęcie Komunii św., odmówienie jednego różańca z rozmyślaniem nad piętnastoma tajemnicami różańca w intencjach zadośćuczynienia) i obiecał, że odpowiadającym je przyjdzie z pomocą ze wszystkimi łaskami. Siostra Łucja podkreśliła, że nabożeństwo ma mieć wymiar bezinteresownego daru miłości i nie może łączyć się z nim przedstawianie Matce Bożej osobistych prośb. Zapomina się często, że Maryja prowadzi nas zawsze do Jezusa, a nie zatrzymuje uwagi na samej sobie.

4. Niepokalane Serce wzorem dla człowieka

Orędzie fatimskie, mówiąc o Niepokalanym Sercu otoczonym cierniową koroną, podkreśla znaczenie cierpienia i bólu. Ten symboliczny znak ukazuje, że prawdziwa miłość wiąże się z cierpieniem. W przekonaniu kard. Josepha Ratzingera kult Niepokalanego Serca to środek pozwalający zbliżyć się do ideału, dzięki któremu człowiek upodabnia swoje serce do Serca Maryi. To zbliżenie dokonuje się szczególnie w naśladowaniu postawy wyrażonej w słowie „fiat – bądź wola Twoja”³².

Liturgia zachęca, aby chrześcijanie wielbili Syna Sercem Matki i chwalili Maryję Sercem Chrystusa, bo w Jego poczęciu i narodzeniu

³² Por. J. STROJNY, *Objawienie się Trójcy Świętej w zwiastowaniu w świetle nauczania Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 2(2000) nr 3, 105.

z Dziewicy Jego ludzkie Serce ma swój początek. Dlatego w dniu wspomnienia Niepokalanego Serca Maryi, obchodzonego następnego dnia po uroczystości Najświętszego Serca Jezusowego, akcentuje się czystość jako istotną cechę Maryi oraz nawiązuje do misterium zbawczego, poświadczanego wypłynięciem Krwi i Wody z przebitego boku Chrystusa na krzyżu. Serce Matki Chrystusa jest zatem symbolem życia wewnętrznego oraz Jej heroicznej miłości do Boga i ludzi. Odsłania ono piękno, jakiego nie znają dzieje ludzkości – konsekwencja Jej Niepokalanego Poczęcia.

Serce Maryi podpowiada, że w nim człowiek odnajduje swoją prawdziwą tożsamość, rozpoznaje swą istotę, jaką jest jego wewnętrzne, naturalne ukierunkowanie na komunie osobową z Bogiem. Niepokalane Serce Maryi jest wzorem takiej relacji, w której wsparcie Boga warunkuje osiągnięcie wewnętrznej harmonii, wiodącej do świętości³³.

Bóg wypełnia swoje zamysły tylko w czystym sercu człowieka. Jeśli jest ono zmażane grzechem, nie tylko nie promieniuje jasnością Boga, lecz, według Jezusowego Kazania na Górze, wtedy *nie można oglądać Boga* (Mt 5, 8). Niepokalana, będąc całkowitą czystością, najpełniej Boga ogląda i najskuteczniej toruje drogę do „niepokalaności” serca. Bóg jest uwielbiony tylko w tej mierze, w jakiej piękno Jego doskonałości odbija się w stworzeniu. Nie więcej! Dążenie do doskonałej czystości łączy się z doskonałą miłością. Tylko ona, ukorzeniona w miłości Wcielonemu Bogu, staje się wzorem Niepokalanej. Jest dziewicza, nie splamiona egoizmem, szukaniem własnej korzyści, wymusza walkę ze wszystkim co nie dość czyste, nie całkiem oddane Bogu.

Ta logiczna, a czasem bardzo śmiała synteza miłości i czystości, spaja organicznie – ześrodkowując w Niepokalnym Poczęciu – teorię i praktykę życia wewnętrznego, dokładniej – jest skutecznym wcieleniem w życie rozumianej prawdy o czystości jako miłości. Przywilej Niepokalanego Poczęcia, który otrzymała Najświętsza Maryja Panna, czyni Ją na wieki niezawodnym narzędziem Boga, poprzez który urzeczywistnia On najśmielsze plany swego miłosierdzia.

Dowodzi to, że współpraca człowieka z Bogiem jest bardzo ważna. Maryja – jak napisała s. Janina Immakulata Adamska OCD – *nie zna rozdziwisku między myślami a postępowaniem, nie odczuwa połowiczności, charakteryzuje Ją doskonała harmonia duchowa, czystość intencji i pragnień. Jej serce jest nieustanną modlitwą. Czysta i uległa Duchowi Świętemu kocha i uczy kochać tak, jak sama została przez Niego pokochana i nauczona miłości. W Maryi bowiem wypełnia się mą-*

³³ Por. KONGREGACJA NAUKI WIARY, *Orędzie fatimskie*, Poznań 2000, 39.

drość Jezusowa, wyrażona zdaniem: *Gdzie jest twój skarb, tam będzie i serce twoje* (Mt 6, 21).

Duchowa przyjaźń człowieka z Maryją przyczynia się do powstania i rozwijania nowego życia. Jej miłość jest najsubtelniejszym narzędziem poznania tajemnic Bożej miłości, stąd używa się terminu „zamiana serc”, czyli poznawanie i miłowanie Niepokalanej Sercem Jezusa – a jeszcze bardziej miłowanie Jezusa Sercem Maryi.

W tej optyce rozumie się lepiej upadek komunizmu, ale duch tej bezbożnej ideologii szerzy się i wciąż zatruwa świat. Przez kulturę, politykę, uczelnie, prawo, media szerzy się dzisiaj ideologia genderyzmu, groźniejsza niż komunizm, bo bardziej zakamuflowana i złowieszcza. Człowiek XXI wieku odrzuca Boga, a zadowala się cielesnością. Przyjemność stanowi zatem kojący plaster na rozterki egzystencjalne, jest ucieczką od prawdziwej wolności oraz jest propagowaniem kultu samowoli i bezbożnictwa. Zrywa ona z wszelkim trudem i ze zobowiązaniami. Nie liczą się żadne wartości etyczne, religijne i społeczne. Proponowany jest seks bez żadnych zahamowań i erotyzacja społeczeństwa. On daje prawdziwe szczęście.

Niepokalone Serce Maryi jest wzorem i siłą do przywracania czystości w ludzkich sercach. Ta wewnętrzna odbudowa człowieka jest skuteczna wtedy, gdy dokonuje się wraz z Matką Pana. Dzięki Niej człowiek nie będzie żył w pogoni za podnietami i doznaniem, ale będzie dążył do posiadania siebie, uświadomienia znaczenia własnej osoby, a także będzie dążył do poznania mocy uzdalniającej do osiągnięcia celu. Bez Niej nie odbuduje się żadnej wspólnoty i nie powstrzyma świata, który brnie ku przepaści.

W Niej, w Maryi, jest „początek” dla każdego człowieka, dla ojczyzny i całego świata. Kościół stawia wzór osobowy Maryi. Świat walczy z moralnością i rodziną, odrzuca wiarę w szatana i w piekło, a Maryja jest wzorem rodziny, pogromczynią złego i wskazuje pewną drogę do nieba. Jest zaprzeczeniem wszystkiego, do czego dąży szatan, świat i ludzka natura. Ona przyciąga ludzi do Boga, o czym świadczą sanktuaria ku Jej czci i objawienia. To w nich i poprzez nie wyjaśnia sprawy świata i służy skuteczną pomocą. Wpatrując się w Maryję i słuchając Jej słów, można pokonać wszelkie zło. Ona – wierzymy – przyczyni się do zaistnienia pokolenia dzieci Maryi, które, całkowicie Jej oddane, będzie głosić królestwo Boże. O tym pokoleniu mówiła s. Łucja, a wcześniej św. Ludwik Grignon de Montfort, który podkreślał, że wierni Jezusowi *będą mieli w ustach miecz obosieczny Słowa Bożego, a na ramionach zbroczony krwią sztandar krzyża, krzyż w prawej ręce, koronę w lewej. Będą pełni Ducha Świętego i oddani całkowicie Maryi. Maksymilian*

powołał Rycerzy Niepokalanej, to znaczy takich bojowników, którzy nie będą się bali głosić Ewangelii.

Matka Boża uczy, jak naśladować Jej Syna. W Niepokalanym Jej Sercu znajduje się potrzebne łaski do zbawienia dla Kościoła i każdego chrześcijanina. Kult Jezusa stanowi najkrótszą drogę poznania Jego zbawczego dzieła. Serce Maryi, które ofiarowało się swojemu Synowi i było z Nim w każdej chwili życia, wspiera wszystkich ludzi. Cześć oddawana Sercu Maryi to *kult w Duchu i prawdzie* (por. J 4, 23), który rozbudza w modlącym się siłę miłości, prawości i szczerości oraz trafia do Jej serca, dotykając istoty ludzkiej natury. Niepokalane Serce Maryi to nie tylko prawda antropologiczna o Dziewicy Maryi, ale również zaufanie do człowieka, który odkrywa przed Nią swoje słabości, wyjawia swoje pytania i wątpliwości oraz wyraża najskrytsze nadzieje i pragnienia.

5. Poświęcenie świata Niepokalanemu Sercu Maryi

Maryja nie zatrzymuje na sobie, ale kieruje zawsze ku Chrystusowi, Zbawicielowi świata. W 1982 roku Jan Paweł II, dziękując Maryi za ocalenie, tłumaczył, co to znaczy poświęcić się Niepokalanemu Sercu Maryi. Nawiązując do słów Jezusa wypowiedzianych na krzyżu oraz przebicia włócznią serca Zbawiciela przez setnika, czyli szczególnego wyrazu miłosierdzia, pisał: *Niepokalane Serce Maryi otwarte słowem: „Niewiasto, oto Syn twój” spotyka się duchowo z Sercem Syna przebitym włócznią żołnierza, Serce Maryi zostało otwarte tą samą miłością do człowieka i do świata, wydając zań samego siebie aż do otwarcia własnego serca włócznią żołnierza. Poświęcić się Niepokalanemu sercu Maryi znaczy przybliżyć się, za pośrednictwem Matki do samego źródła życia, które wytrysło na Golgocie. To źródło wciąż tętni odkupieniem i łaską. Wciąż się w Nim dokonuje zadośćuczynienie za grzechy świata. Wciąż ono jest źródłem życia nowego i świętości. Poświęcić oznacza wrócić pod krzyż Syna. [...] Odnaleźć ten świat w przebitym Sercu Zbawiciela. Potwierdza jego odkupienie u samego źródła*³⁴.

Moc Odkupienia z wypływającą krwią i wodą przerasta zło w człowieku i w świecie. A ponieważ serce Matki wie o tym wszystkim, wyzywa do nawrócenia, by dzieci korzystając z Jej pomocy, powróciły do źródła Odkupienia.

³⁴ JAN PAWEŁ II, *Co znaczy poświęcić świat Niepokalanemu Sercu Maryi? Homilia podczas Mszy świętej* (13 V 1982 r.), w: JAN PAWEŁ II, *Dzieła zebrane*, t. X, Kraków 2008, 616.

Co uderza w tym zawierzeniu? Silne poczucie zmagania ze złem, obecnym nie tylko w świecie, ale i we wnętrzu Kościoła, czyli u wszystkich ochrzczonych. O, *jakże nas to przeto wszystko boli, co w Kościele, w każdym z nas, jest przeciwne świętości i poświęceniu! Jakże nas boli to, że wezwanie do pokuty, nawrócenia, modlitwy nie spotkało się i nie spotyka z takim przyjęciem, jak powinno* – mówił papież Jan Paweł II. I wołał: *Niech jeszcze raz objawi się w dziejach świata nieskończona potęga Miłości miłosiernej! Niech powstrzyma zło! Niech przetworzy sumienia! Niech w Sercu Niepokalanym odsłoni się dla wszystkich światło nadziei*³⁵.

Poświęcenie ludzkości Niepokalanemu sercu Maryi łączy się z osobistym zawierzeniem. Jan Paweł II w *Redemptoris Mater* napisał: *Zawierając po synowsku Maryi, chrześcijanin – podobnie jak apostoł Jan – „przyjmuje” Matkę Chrystusa i wprowadza Ją w to wszystko, co stanowi jego własne życie wewnętrzne, ponieważ jego ludzkie i chrześcijańskie „ja”: „wziął Ją do siebie”. Stara się on w ten sposób wejść w zbawczy zasięg tej „macierzyńskiej miłości”, poprzez którą Matka Odkupiciela „opiekuje się braćmi swego Syna” i „współdziała w ich rodzeniu i wychowaniu” wedle tej miary daru, jaka każdemu jest właściwa z mocy Ducha Chrystusowego. Tak też realizuje się owo macierzyństwo wedle Ducha, jakie stało się udziałem Maryi pod krzyżem i w wieczerniku*³⁶.

Nie zapominajmy, że uczynił to ten, który wraz z Maryją był pierwszym adoratorem przebitego boku i wypływającego z niego krwi i wody. Ona bowiem najlepiej знаła jego serce i zna serce każdego z nas.

Zawierzenie Maryi siebie i świata dowodzi, że ma Ona doskonałą – pochodzącą z widzenia uszczęśliwiającego – znajomość swych dzieci i może im skutecznie pomagać. Potwierdza też paschalną nadzieję na osiągnięcie życia wiecznego przez wszystkich wierzących i ukazuje sens ich ziemskiego życia, i powołania. Maryja jest pierwszym człowiekiem, który osiągnął prawdziwy cel ludzkości. Odnowione w Niej zostało człowieczeństwo na wieki poślubione przez Boga. Dlatego daje w swej eschatologicznej pełni nadzieję wszystkim ludziom, że zło i śmierć nie będą już miały ostatniego słowa. To wszystko potwierdza Jej istnienie, będące żywym świadkiem zwycięstwa paschalnego Chrystusa.

³⁵ TENŹE, Homilia podczas Mszy świętej, w: JAN PAWEŁ II, *Dzieła zebrane*, t. XV, Kraków 2009, 22.

³⁶ TENŹE, Encyklika *Redemptoris Mater*, 45.

Niepokalone Serce Maryi to przejaw miłości Boga do grzesznego człowieka dany na trudne czasy ludzkości. Jeśli Serce Zbawiciela jest źródłem tej miłości, to Serce Niepokalonej jest jej najczystszy ludzkim przejawem. Szatan niszczy cnotę czystości, która jest najmiłszą w oczach Boga. Dlatego podpowiadane nabożeństwo do Niepokalanego Serca Maryi jest pomocą i nadzieją.

O. dr hab. Paweł Warchoł OFMConv
Instytut Maryjno-Kolbiański „Kolbianum”

ul. O. Maksymiliana Kolbego 5
Paprotnia
PL - 96-515 Teresin

e-mail: pmmawa@interia.pl

Bibliografia

- Allegri R., *Reportaż z Fatimy*, Kraków 2003.
- Aura M., *Tajemnica fatimska a pontyfikat Jana Pawła II*, Poznań 2002.
- Bertone, T., *Siostra M. Łucja od Jezusa i Niepokalanego Serca, Jeszcze o tajemnicy fatimskiej. Spotkanie abpa Tarcisio Bertone z siostrą Marią Łucją od Jezusa i od Niepokalanego Serca*, „L'Osservatore Romano” 23(2002) nr 4.
- Drażek Cz., *Figura Matki Bożej Fatimskiej w Watykanie*, „L'Osservatore Romano” 21(2000) nr 11-12.
- Guz E., *Zamach na papieża. Mroczne siły nienawiści*, Warszawa 2006.
- Jan Paweł II, *Przyszliśmy dziękować i błagać o Boskie miłosierdzie* (Przemówienie przy kaplicy objawień w Fatimie, 12 V 1982 r.), „L'Osservatore Romano” 3(1982) nr 5.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater* (1987).
- Jan Paweł II, *Akt zawierzenia świata Matce Bożej (13 maja 1991 r.)*, „L'Osservatore Romano” 12(1991) nr 7, 28.
- Jan Paweł II, *Dar i tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996.
- Jan Paweł II, *Co znaczy poświęcić świat Niepokalanemu Sercu Maryi? Homilia podczas Mszy świętej (13 V 1982 r.)*, w: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, t. X, Kraków 2008.
- Jan Paweł II, Homilia podczas Mszy świętej, w: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, t. XV, Kraków 2009.
- Janiec Z., *Rozpoznać czas nawiedzenia*, Sandomierz 2005.
- Kaldon S., *Fatima. Orędzie miłości i pokoju*, Kraków 2002.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Orędzie fatimskie*, Poznań 2000.
- Łaszewski W., *Łucja, Jan Paweł II i my*, Szczecinek 2005.

- Maliński M., *Papież spraw ludzkich*, Warszawa 1983.
- Mariologia na przełomie wieków. Materiały z sympozjum zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne. Niepokalanów, 27-28 października 2000 roku, red. L. Balter, P. Lenart, Częstochowa – Niepokalanów 2001.
- Miguel A., *Tajemnica fatimska a pontyfikat Jana Pawła II*, Poznań 2002.
- Ryszka Cz., *Fatima, objawienia końca czasów*, Bytom 1997.
- Ryszka Cz., *Fatima, klucz do tajemnicy*, Bytom 2000.
- Ryszka Cz., *Godzina Fatimy*, Bytom 2005.
- Scharf G., *Fatima wciąż aktualna*, Poznań 1995.
- Strojny J., *Objawienie się Trójcy Świętej w zwiastowaniu w świetle nauczania Jana Pawła II*, „*Salvatoris Mater*” 2(2000) nr 3.
- Szczygieł W., *Orędzie pokuty i miłosierdzia*, Kraków 2004.
- Tindal-Robertson T., *Fatima, Rosja i Jan Paweł II. W jaki sposób Maryja przyczyniła się do wyzwolenia Rosji spod marksistowskiego ateizmu 13 maja 1981 – 25 XII 1991*, Warszawa 1994.

Fatima: A sign of God's mercy for the world

(Summary)

Divine Mercy was revealed through the Fatima message. Consecrating the nations to the Immaculate Heart of Mary was God's gift to the world in the difficult times of communism and world wars. According to Sr. Lúcia, the act of consecrating Russia performed in 1984 by Pope John Paul II, prevented the Third World War. Devotion to the Immaculate Heart of Mary is a way of imploring Divine Mercy for the world. Today, the devotion to the Immaculate Heart of Mary is a road to human renewal and to the salvation of all mankind.

Keywords: Fatima, Divine Mercy, Christian hope, Immaculate Heart of Mary.

Słowa kluczowe: Fatima, Boże miłosierdzie, nadzieja chrześcijańska, Niepokalane Serce Maryi.